

DD. AA.

El treball, l'ocupació... L'educador.

Nous reptes

Introducció

Se'ns proposa reflexionar sobre un dels problemes estructurals més greus que han sofert els nostres països industrialitzats en particular i la població en general. Ens referim a la situació del treball i com l'educador social assumeix aquest repte de futur.

Avui, no tenir feina és un drama per a milers de ciutadans i és una de les causes fonamentals de la seva exclusió i, fins i tot, la pèrdua de la seva **ciutadania**. És curiós onstatar que davant de tots els esforços que es fan per eradicar la manca de feina, la literatura d'última hora, en un món tan desigual com desorientat, ens incita a canviar els nostres esquemes mentals. Només per esmentar alguns títols, aquí tenim uns exemples: *Las preguntas sobre la vida*, *El llibre de les preguntes desconcertants*, *Filosofia de la felicitat*, en altra línia *La corrosión del carácter*, *El derecho a la pereza*, etc.

Alguna cosa va canviant. No és nou assegurar que ens trobem en un moment diferent, destacats estudiosos diuen “que ens trobem en un moment crucial de la Història a la fi del mil·lenni”; com diria Mayor Zaragoza¹: “Se está escribiendo una nueva página en la Historia de la Humanidad y, en particular, de la relación de nuestra especie con el planeta Tierra. Estamos adquiriendo una apreciación diferente de nosotros mismos como individuos y como miembros de la comunidad, lo que supone un **reto** a nuestra capacidad de mantener tendencias de ámbito mundial”.

No sabem ben bé si podem parlar de crisi, però si que podem constatar que ens havíem après de memòria les respostes acomodades, justificatives de quasi bé tots els temes socials, econòmics, religiosos,... però de sobte descobrim que ja no ens serveixen les mateixes respostes apreses, perquè ens han canviat “totes les preguntes importants”².

No voldríem que aquesta reflexió, senzilla d'altra banda, es quedés només en tòpics que ja hem llegit o sentit en diverses ocasions. No. Creiem que el tema és prou important com per a jugar-nos el futur fent metàfores.

Que complicat, però, escriure sobre l'educador en l'àmbit del treball, quan definim el problema de l'atur com un problema estructural. Si afegim que el treball és un bé escàs i, que encara que les estadístiques parlin de què s'està reduint l'atur, el cert és que s'estan creant pocs llocs de treball³.

Segurament tot això és conseqüència de les noves tecnologies. Juan Garcia Nieto, en una ponència presentada a les Jornades Tècniques d'Estudi i Debat de l'any 1988, ja comentava que "...alguna cosa està canviant i alguna cosa nova s'estava gestant per a bé o per a mal". Per a bé, perquè sens dubte els avenços tecnològics han situat la humanitat a la porta d'un possible salt qualitatiu de creació de riquesa, impensable fa tan sols 30 anys, constituint una aventura apassionant a la qual no podem renunciar. Per a mal, perquè les profundes transformacions que comencen a donar-se s'estan fent "sota la llei del més fort", sense contemplacions, enfortint-se al mateix temps les actituds insolidàries del liberalisme econòmic⁴.

Per això com a educadors ens toca preguntar-nos:

- Com ens podem situar en aquest món canviant i ple d'incertesa?
- On són les nostres preguntes i respostes?
- Si acompanyem processos de persones, cap a on les acompanyem?
- Així, doncs, té o tindrà sentit la nostra professió?

Davant aquest panorama seria interessant fer un aprenentatge per a desaprofitejar tot allò que hem après en moments concrets, fent-se necessari Mirar, Escoltar i Sentir renovadorament si volem transformar si no la realitat sí els ciutadans que tenim davant.

La Montse afirmava, en un espai de reflexió de l'equip (ambdues coses fonamentals en l'exercici de la nostra tasca) "treball com a educadora i em sento educadora". Ens sembla fonamental aquesta definició, ja que en aquest món tan complex no podem **acostumar-nos** només a sobreviure o a adaptar-nos a la precarietat, sinó a aprehendre⁵ i ensenyar a viure.

I com que ens sentim educadors/es volem constatar que de vegades som nosaltres els qui també participem d'aquesta exclusió social, quan la nostra professió és sotmesa a condicions precàries convertint-nos en naufragats que pugem a la barca per agafar aire i després...tornar a ser naufragats.

La inseguretat generalitzada baixa la qualitat d'una vida en la que sembla que tot depèn del **treball**, a part d'augmentar la competitivitat i un empitjorament del clima social. Per què hi ha d'haver educadors socials en l'àmbit de treball? Si avui dia els llocs de feina que es van creant són monòtons, humiliants,, "estressants" i sense sentit. Tenim el retrat de persones a les quals atenem i vénen sense una formació prèvia o bé, si tenen la formació, no poden accedir a un altre treball que els descris anteriorment.

A EUA aquests **servents**, que no fan altra cosa que vendre el seu temps i *perdre el seu talent*, han arribat a constituir el 15 % de la població activa i amb una forta tendència a augmentar, és l'exemple que ens posen les polítiques econòmiques europees per a emmirallar-nos. Tenim la impressió que aquesta **esclavitud assalariada** l'estem atenent nosaltres aquí. *Subordinem la nostra valuosa vida* a les necessitats d'un monstre tecnocràtic que no es preocupa de les necessitats humanes, que passa de la vida. "El dret a treballar no és res més que el dret a la misèria".

"Crist al sermó de la muntanya, va predicar la peresa: Fixeu-vos en els lliris boscans, com floreixen, no treballen ni filen; però jo us dic que ni Salomó en la seva glòria no anava vestit com un d'ells".⁶

Igual podríem traduir que el dret a la peresa seria el dret a *viure* i, després, *ocupar* la nostra vida, però primer **viure**.

Hem volgut fer referència al **dret a la peresa** perquè la nostra educació, la nostra cultura...ens educa per treballar, per ser bons professionals, és a dir *vivim* per treballar, vivim per **actuar**...però **vivim per viure?**.

L'educador. Propostes de futur. Perfil dels usuaris

*Si l'home parteix de certeses acabarà dubtant, però si està disposat a tenir dubtes trobarà certeses*⁷

Són molts els anys que portem implicats com a educadors/es en l'àmbit sociolaboral i el futur està molt obert a la professió, tenim marge per a reinventar el nostre rol.

La nostra experiència laboral s'ha centrat en col·lectius amb dificultats, actualment ens trobem amb una saturació dels "sense papers" (com ells mateixos es presenten quan volen començar un procés de recerca de feina, o als mateixos contractants susceptibles de ser els seus futurs caps).

Cal per tirar endavant aquest article que ens aturem un moment per analitzar el perfil professional de l'**educador-orientador**.

Perfil professional

Hem de comptar amb la història social del participant, la situació del mercat laboral actual i el coneixement de si mateix

La definició del nostre concepte d'**orientació** passa per la globalitat de la **intervenció**, és a dir hem de comptar amb la història social del participant, la situació del mercat laboral actual i el coneixement de si mateix. El nostre treball ha de facilitar la necessitat de descobrir el perfil de les persones ateses, la seva capacitat per accedir a un lloc de treball, l'accés a xarxes socials on pugui establir contactes socials i laborals.

El perfil professional de l'educador-orientador ha de tenir en compte els següents aspectes:

- Saber escoltar la demanda del participant: Basada en la relació d'ajuda i en el descobriment del currículum ocult dels participants.
- Poder detectar les característiques principals de les capacitats de les persones.
- Establir un diagnòstic amb possibilitats i condicionaments.
- Tenir i dosificar una informació adequada al perfil i les necessitats dels participants.
- Planificar, ajudar a fer-ho, itineraris d'inserció sociolaborals adequats i realistes.
- Capacitat de negociació per aconseguir una estabilitat entre diferents plans de treball, per tal que es puguin prendre compromisos amb els participants.
- Conèixer l'entorn i tenir capacitat per establir itineraris complementaris (oposats a itineraris paral·lels) entre les institucions i organismes socials.

El currículum formatiu actual dels professionals en aquest àmbit és molt variat: Educadors socials, treballadors socials, psicòlegs... Totes les visions són adequades, però també cal tenir una formació específica en aquest camp professional, precisament per tenir un equip de treball interdisciplinari.

Entre les estratègies que tenim a l'abast cal destacar **la millora de l'empleabilitat**, on el rol de l'educador, descrit anteriorment, té ple sentit. El treball tal com l'entenien els nostres pares ha passat a la història. Gràcies a Déu!

“La màquina de no treballar” ja és entre nosaltres, tot i que aquest invent, com deia Garcia Nieto, ha tret del Mercat de Treball moltes dones i homes

i, uns altres –joves i dones– ho tindran difícil per accedir-hi, és a dir, per a **participar**.

Evidentment que tots necessitem ser *empleables*, però...qui necessita d'aquestes oportunitats? La població *desempleada* i, en especial, els col·lectius més desfavorits o en dificultats per accedir al treball.

La Comissió Europea per als temes de treball marca dos col·lectius prioritaris: Joves/Dones i Aturats de Llarga Durada; curiosament no diu res dels **immigrants**, que són els que més difícil ho tenen per a la seva incorporació al món laboral.

Les empreses demanen un **perfil de treballador - tipus** bastant complicat d'aconseguir, per a nosaltres l'opció d'atendre a persones en situació d'exclusió social i marginada, o a punt d'estar-ho, ens fa difícil la tasca de treballar la **inserció sociolaboral**.

Els motius principals són els que es deriven dels perfils que sol·liciten les empreses, que a part dels coneixements específics de les ocupacions que s'ofereixen, podem resumir en :

- Persones amb coneixements generals i específics, que els aportin a l'empresa.
- Persones multiidiomàtiques.
- Persones multiculturals.
- Persones amb coneixements informàtics.
- Persones amb capacitat d'adaptabilitat.

Tots aquests requisits ens fan pensar en treballadors amb un gran sentit de la responsabilitat i capacitat d'implicació, però a canvi de què? D'un treball desconnectat del projecte empresarial, d'un treball on la qualitat es desvincula dels objectius empresarials i es prima la quantitat dels béns o serveis que es produeixen, d'un treball flexible on els companys canvien contínuament, on la fidelitat no es recompensa...⁸

Nosaltres treballem per a les persones en situació molt erosionada que no tenen interioritzat el canvi del concepte de treball i que s'han de preparar per sobreviure en un món on el pensament únic és la base de les polítiques econòmiques i on les polítiques socials s'estan retallant. Un món on no s'entenen les antigues relacions sociolaborals i se n'han de crear de noves. Per

tant hem de treballar per aconseguir establir processos amb les persones, on es contempli una nova manera d'organització social i hem de fer-ho a tots els nivells: individuals i comunitaris. Un procés formatiu que ha de ser llarg, pausat i significatiu per aconseguir una nova manera d'entendre el món.

El continu desenvolupament de les pròpies habilitats, coneixements i experiència professional, d'acord amb allò que demana el Mercat de Treball

Tota aquesta reflexió ens ha de convèncer que servirà per a millorar l'empleabilitat de les persones: El continu desenvolupament de les pròpies habilitats, coneixements i experiència professional, d'acord amb allò que demana el Mercat de Treball.

Una companya ens feia una pregunta i ens sembla rellevant..."Però... quan arriba la persona, que busca treball *desesperadament* i "no tiene papeles", com li dic que avui la Comunitat Europea, la Comunitat Autònoma, els professionals que estem per l'ocupabilitat...? I que a més a més ha de fer un procés. Un...què? Sí un procés, però compte amb les receptes màgiques i itineraris estandarditzats.

Si els educadors no mirem la persona com a ciutadà sinó com a necessitat, és molt difícil que l'introduïm en alguna cosa, que en la seva escala de valors, no volen ni necessiten. No diem que no als processos, ja que són necessaris en qualsevol treball d'orientació, però són les persones les que decideixen.

Interdisciplinarietat

"Globalitat...Mundialització, les fusions bancàries amb les empreses de telecomunicacions estan preparant un terreny on l'economia es basa cada vegada més en les comissions que es cobraran per disposar de la informació i de la venda de productes a través de la xarxa i dels productes de l'oci, perquè no hem d'oblidar que el bon ciutadà és aquell que consumeix, que permetran disposar encara amb més rapidesa dels capitals allà on els costos de producció seran més barats. La fusió del món financer (el capital...)"

És ben veritat ! i, ahora, ben contradictori. Queda tant lluny de les persones que atenem!

Els diferents serveis sociolaborals que existeixen estan “coberts” per diferents disciplines com Treballadors socials, Treballadors familiars, Pedagogs, Educadors socials, Psicòlegs... Cadascú amb la seva formació que posarà èmfasi en uns o altres aspectes, però tots fem *Treball Social*, amb diferències de sous i de responsabilitats, però tots som importants i ens complementem. Tots tenim un objecte de treball molt delicat: les persones que atenem. És per això que valorem la riquesa que suposa que un mateix tema com el de la inserció social i/o laboral sigui contemplat des de diferents vessants i coneixements, però al mateix temps... Pot ser certa l’afirmació d’un company que parlava de la unidimensionalitat de les nostres intervencions malgrat l’abordatge des de diferents grups professionals? Sovint oblidem que la persona té moltes altres dimensions que el treball, el menjar...

Si es pot parlar en aquests termes, ajudem a alliberar a les persones o a fer-les més depenents?.

Són una altra tanda d’interrogants que ens assalten quan diem que l’educador ha de ser dinamitzador de les persones, grups o col·lectius, que ha de facilitar processos i el descobriment dels recursos personals de l’individu. Cal trencar els esquemes corporatius i acceptar diferents visions per a resoldre conflictes o situacions difícils, sense crear, pot ser, noves figures professionals específiques.

Jesús Franch, Tomàs Gamarra, Montse Garcia,
Montse Oliveda, Fina Pubill
Educadors

- 1 *La nueva página*. Barcelona, 1994
- 2 Citat a Galeano, Eduardo, *Patatas arriba. La escuela del mundo al revés*. Madrid 1998
- 3 La EPA (Encuesta de Població Activa) considera com a lloc de treball (potser nou) un contracte de 10 hores setmanals. Si qui té aquest tipus de contracte és un cap de família on ningú més fa aportacions econòmiques, com es sobreviu?.
- 4 Riba Roneva, Carlos, *Nuevas tecnologías, sociedad capitalista y paro*. Barcelona 1984
- 5 Aprehendre: Prendre, agafar. concebre les espècies de les coses sense fer-ne judici.
- 6 Citat per Lafargue, Paul, *El dret a la peresa*. (les dues cites).
- 7 Francis Bacon.
- 8 Sennet, Richard, *La corrupción del carácter*. 1998.

El treball, l'ocupació... L'educador. Nous reptes

El trabajo, la ocupación... el educador. Nuevos retos

Propuesta de reflexión sobre un problema estructural grave: la situación del trabajo y cómo el educador social asume este reto de futuro. Hay que llegar al convencimiento de que el desarrollo de las propias habilidades, conocimientos y experiencia profesional, mejorará "la empleabilidad de las personas". Es necesario romper los esquemas corporativos y aceptar diferentes visiones para resolver conflictos o situaciones difíciles, sin crear, quizás, nuevas figuras profesionales específicas.

Jobs, employment... the educator. New challenges

A proposal for addressing a serious structural problem: the job situation and how the social educator takes on this future challenge. We must reach the conviction that the development of one's own skills, knowledge and professional experience will enhance "people employability". We must do away with corporate-based schemes and accept new approaches if we are to solve difficult conflicts or situations, without, perhaps, creating specific new professions.

Autor: Jesús Franch, Tomàs Gamarra, Montse García
Montse Oliveda, Fina Pubill

Article: El treball, l'ocupació... L'educador. Nous reptes

Referència: Educació Social núm. 15 pp. 103-110

Adreça professional: PROFIL-CARITAS
c/ Alexandre Galí, 46
Barcelona
Tel: 93 408 63 37